

• - моральні норми стають орієнтирами у становленні та розвитку права;

• - право формує та закріплює ідеї, позиції, що виражають моральні інтереси суспільства, у вигляді системи загальнообов'язкових правил поведінки людей;

• - загальнообов'язковість виконання державний примус роблять право специфічним регулятором суспільних відносин;

• - моральність гуманізує право, пом'якшує його приписи.

Розглядаючи погляди наших сучасників на актуальні проблеми юридичної науки і практики, не можна забувати досягнень, що

Література

1. Ренненкамф Н.К. О праве и нравственности и их взаимном отношении. - Венеция, 1859. -18 с.
2. Ренненкамф Н.К. Юридическая энциклопедия. Издание 4-е. -Киев, С.-Петербург: Издание книжного магазина Н.Я.Оглоблина, 1913. -294 с.
3. Ренненкамф Н.К. Задача этики. Учение о нравственности, при современных условиях знания. К. Кавелина. -С. Петербург. Университетские известия. -1885. -№ 3 (март). -354 с.

КОВАЛЕВА И.В. АКСИОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРАВА ВО ВЗГЛЯДАХ Н.К. РЕННЕНКАМПА
Рассмотрены взгляды на аксиологические проблемы права выдающегося украинского правоведа XIX в., доктора права, ординарного профессора кафедры энциклопедии права университета св. Владимира Н.К. Ренненкампа.

KOVALYOVA I.V. AXIOLOGICAL ASPECTS OF THE LAW ON THE VIEWS OF N.K. RENNENKAMPF
The views on the axiological problems of the law of the outstanding Ukrainian jurist of the XIX century, Doctor of Law, the ordinary professor of the department of Encyclopaedia Law at St Vladimir University, N.K.Rennenkampf are considered.

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЦИВІЛЬНЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 332.012.2

І. В. ГОРОДНЯК, канд. соц. наук

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В ДОСЯГНЕННІ УСПІХУ

Розглянуто особливості наукового трактування успіху. Проаналізовано основні підходи визначення життєвого, економічного та професійного успіху. Окреслено основні чинники впливу на досягнення успіху людиною. Автором проаналізовано важливість економічної освіти в досягненні успіху.

Надійшла до редколегії 17.04.2008

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні умови передбачають кардинальні зміни у світоглядних орієнтаціях, цінностях і психології людей. За умов конкуренції досягнення успіху стає важливою складовою життєдіяльності людини. Наукове трактування успіху потребує всебічного вивчення з урахуванням особливостей філософського, економічного, соціологічного та психологічного підходів до його аналізу. Зокрема важливим питанням постає визначення чинників впливу на успіх людини, окреслення ролі

освіти та знань у досягненні успіху в повсякденному житті та професійній діяльності.

У науковій літературі існують різні трактування поняття „успіх». Здебільшого успіх розглядають як позитивний наслідок роботи, справи, значні досягнення, удача, сприятливий результат; громадське визнання, схвалення чого-небудь, чиїхось досягнень; визнання кимсь чиїхось позитивних якостей, особливостей, тощо. Успіхом можна вважати і оптимальне співвідношення між очікуваннями оточуючих, особистості та результата-

ми її діяльності. У тих випадках, коли очікування особистості співпадають або перевищують очікування оточуючих, найбільш значимих для особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що в науковій літературі існують різні підходи до аналізу успіху.

Філософський підхід (Ф.Бекон, Т.Гоббс, Р.Декарт, І.Кант, С.Кьєркегор, Т.Мор, Ф.Ніцше, Ж-Ж.Руссо) розглядає життєвий успіх як вирішення проблеми сенсу життя.

Культурно-антропологічний підхід представлений у працях Р.Бенедікта, Ф.Боаса, К.Гірца, Б.Малиновського, В.Тернера, Д.Швейца. В центрі аналізу знаходиться культурна детермінація досягнення успіху, соціокультурні моделі досягнення успіху. Згідно даного підходу життєвий успіх визначає життєву стратегію особистості, що вибудована у логіці слідування культурним зразкам та ідеалам. Цей підхід дає змогу вивчати ціннісні складові життєвого успіху.

Сутність та структура успіху розглядаються в межах соціологічного підходу, зокрема у працях В.І. Бакштановського, М.Вебера, Ю.А.Согомонова, В.А.Чурилова. Проблемам самоствердження особистості присвячені праці Е.П.Нікітіна, Н.Е. Харламенкова. Також до цього підходу відносять праці, предметом вивчення в яких являються чинники формування життєвого успіху (У.Бек, П.Бергер, Е.Гідденс, Є.Головаха, Л.Сохань).

Психологічний підхід (Дж. Аткинсон, У.Джеймс, К.Левін, О.Н.Родіна, Г.В. Турецька, Ф.Хоппе, В.С. Магун, М.В. Енговатов) полягає в акценті уваги на вивченні психологічної сутності успіху – рівня домагань, мотивації досягнення, та їхній вплив на поведінку індивіда.

Метою даної статті є визначення суті успіху, його основних чинників та окреслення економічної освіти як важливого чинника досягнення успіху.

На сьогоднішній день, поняття успіху розглядається у вузькому і широкому значеннях. Вузьке значення зводиться до розуміння оцінки конкретного результату, досягнення важливого для особистості. У широкому розумінні під успіхом розглядають життєву успішність, яку людина досягає і переживає в

ході життєдіяльності, намагаючись реалізувати власний потенціал. Успіх особистості в контексті життєдіяльності може виступати формою її самореалізації та призводить до суб'єктивної задоволеності життям. У цьому випадку, якщо особистість відчуває себе успішною, підвищується усвідомлення власної компетентності в управлінні своєю життєдіяльністю, вирішенні життєвих проблем, реалізації поставлених цілей. Іншими словами, успішна особистість усвідомлює власну самоефективність.

У залежності від сфери життєдіяльності визначають різні види успіху, зокрема життєвий, економічний, політичний, підприємницький успіх тощо. Успіх в різних сферах життєдіяльності розглядається в працях С.Барсукової, А.Согомонова, І.Суригіної. Життєвий успіх є найбільш загальним поняттям, оскільки визначає успіх у будь-якій сфері людини. Про життєвий успіх можна говорити тоді, коли людина послідовно, протягом тривалого періоду життя успішно вирішує завдання, які постають перед нею та реалізує цілий ряд своїх цілей.

Життєвий успіх включає суб'єктивні та об'єктивні аспекти. З одного боку успіх є суб'єктивним оскільки включає особистісні критерії успіху чи неуспіху в соціальному середовищі. З іншого боку, успіх об'єктивний, оскільки обумовлюється соціальними стереотипами успішності, прагненням бути прийнятим соціальною групою, самоствердитися в ній. Якщо за основу поділу брати спрямованість людини на себе або на зовнішнє середовище, то виділяють зовнішній та внутрішній успіх. Загалом існуючі підходи до тлумачення успіху можна звести до двох напрямків: трактування успіху як досягнення тієї позиції в ієрархії, яка відповідає очікуванням інших, навіть за умови розбіжності з особистими домаганнями та визнання успішним статусу, що оцінюється як успішний самим індивідом.

На противагу традиційному акценті уваги на матеріальних складових життєвого успіху, в літературі є свідчення і про так званій, експресіоністський тип життєвого успіху, що спрямований на максимальну самореалізацію індивіда (Д.Янкелович). У дослідженнях М.Кона [2] проаналізовано, що люди, які за-

ймають вищі позиції в соціальній стратифікації, більше цінують самовизначення для своїх дітей і самі орієнтовані на самовизначення, ніж ті, хто перебуває на нижчих соціальних сходинках.

Є.Головаха [5] пропонує інтегративну формулу життєвого успіху, що відображає взаємозв'язок актуальних і перспективних показників. Об'єктивний життєвий успіх трактується в ній як сукупність життєвих досягнень, а суб'єктивно-перспективний як готовність і здатність людини до подальшої самореалізації в різних сферах життя.

Проаналізувавши та беручи до уваги теоретичні напрацювання у вивченні успіху можна окреслити чинники, які, на нашу думку, найбільше визначають успіх людини. Сукупність чинників, які детермінують успіх особистості, можна умовно поділити на дві групи: чинники, що ґрунтуються на основі особистісних характеристик особистості та чинники соціального характеру.

До групи особистісних чинників слід віднести чинники індивідуально-психологічного та статусного характеру. Його формують: індивідуально-психологічні характеристики; потреби та інтереси особистості; знання, навички, досвід; соціально-демографічні характеристики (стать, вік); статус особистості у суспільстві та рівень її матеріального забезпечення.

Соціальні чинники формують середовище і умови функціонування особистості та досягнення успіху. Серед соціальних чинників успіху виокремлюють: соціетальні чинники, що відображають соціально-економічні, політичні, правові і культурологічні характеристики соціуму та особливості ринку праці; чинники групової підтримки у досягненні успіху (сім'я, друзі, знайомі); інституційні чинники, що представлені системою освіти, профорієнтації, професійної підготовки особистості тощо.

На нашу думку, не можна однозначно сказати, що один чинник визначає успіх людини більше ніж інший, оскільки всі вони по-різному впливають як на формування особистості так і на її оціночні судження щодо успіху. Їх вплив у більшості випадків є непомітним і відбувається як у процесі розвитку суспільства, так і в процесі соціалізації осо-

бистості. Проте всебічне вивчення цих чинників дає можливість зрозуміти структуру успіху особистості і прогнозувати та навіть впливати на досягнення людиною успіху в тих чи інших видах діяльності.

Серед окреслених чинників важливу роль для досягнення успіху відіграє також рівень освіти. У працях Головахи Є.І., Галюк А.Д., Сидоренко О.Л., Сивухи С.В. розглянуто важливість рівня освіти для досягнення життєвого успіху індивіда.

Вплив освіти можна вивчати на макро- й мікрорівні. На макрорівні освіта вибудовує фундамент, опору, створює потенціал розвитку всього суспільства. На мікрорівні освіта формує успішну стратегію життєдіяльності особистості. У процесі досягнення цілей члени суспільства можуть використовувати знання, навички, уміння для реалізації своїх планів і прагнень. І чим якіснішою буде освіта, тим даний процес реалізовуватиметься ефективніше. Вважають, що на досягнення людиною успіху в житті та в професійній діяльності значний вплив має рівень освіти, рівень професійної підготовки, знань, досвіду. Досягти успіху в умовах ринку може лише та людина, яка впевнено почуватиме себе на ринку праці та зможе долати певні перепони на шляху до поставленої мети. Саме освіта та адекватні знання дають можливість досягати успіху в житті.

З точки зору педагогічної науки успіх розглядається в процесі навчання, набуття соціального досвіду і досягається людиною за допомогою прикладених зусиль і старань. Досягнення успіху у якій-небудь діяльності завжди сприяє самоствердженню особистості, появи віри в себе, у свої здібності, у ефективному становленні в соціумі. К.Д. Ушинський розглядає розумову працю учні, успіхи й невдачі у навчанні як його духовне життя, внутрішній світ, ігнорування якого може призвести до негативних наслідків. Дитина не тільки визнає щось, засвоює матеріал, але й переживає свою працю, виражає особисте ставлення до того, що їй вдається і не вдається. Тільки успіх підтримує інтерес учня до навчання. А інтерес до навчання з'являється тільки тоді, коли є бажання, що народжується від успіху у процесі оволодіння знаннями. Дитина, яка ніколи не пізнала

радість праці у навчанні, не відчувала гордості від того, що перешкоди подолані, втрачає бажання й інтерес навчатись [1, с. 281].

У сучасному суспільстві гостро постає проблема підготовки фахівців на перспективу. Це пов'язано з впровадженням інформаційних, комунікативних технологій та з прискоренням технологічного розвитку. Навчальні заклади мають випускати мобільних, контактних, інноваційно спрямованих, всебічно розвинених спеціалістів, здатних швидко адаптуватися до нових умов життя, виявляти ініціативу, творчий підхід до справи та досягати успіху [6, с. 348].

Освіта та професійна підготовка сьогодні виступають найважливішими важелями, що має держава для забезпечення позитивної трансформації суспільства. Основним пріоритетом держави має бути оптимальне функціонування загальної освітньої системи. У дослідженнях сучасного етапу розвитку та перспектив постіндустріального суспільства трансформація освіти розглядається як найважливіший чинник у новій парадигмі соціального поступу, пов'язаний саме з вирішальною роллю інформації та знання. Освіта – це система, що забезпечує оволодіння людиною певною сукупністю загальних і специфічних, академічних і вузькопрофесійних знань. Здобуття людиною освіти передбачає оволодіння певним знаннями, наявність навичок логічного мислення, дослідження й аналізу різних явищ [3, с. 107 - 108].

Випускник будь-якого навчального закладу повинен бути морально, психологічно, теоретично та практично підготовленим до життя і праці в системі ринкових відносин; чітко усвідомлювати, що його майбутній успіх буде залежати від обсягу та якості набутих знань і вмінь, обґрунтованого вибору сфери професійної діяльності, працьовитості та ініціативи, компетентності і творчості, підприємливості та діловитості.

У сучасних умовах удосконалення всіх ланок освіти пов'язане і визначається тими змінами, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя, що зумовлюють необхідність постійного підвищення кожним індиві-

дом рівня своїх загальноосвітніх, соціально-економічних, технічних, екологічних та інших знань. Економічна підготовка молоді, зокрема, шкільної молоді, передбачає вироблення чіткої уяви про наукові закономірності розвитку економіки, особливості ринкових відносин, цілеспрямоване, систематичне формування соціально-економічних знань та вміння практично використовувати їх у практичній діяльності.

Вплив системи шкільної освіти на досягнення успіху молодою людиною можна розглядати в двох площинах: перша з них - це сфера виховання, а друга - сфера набуття знань та навичок, тобто підготовка до майбутньої професійної діяльності або дальшого навчання.

Ефективність системи освіти (шкільної, вищої) оцінюють за ступенем розвитку в особистості таких психологічних якостей, як самостійність, ініціативність, прагнення до саморозвитку, та мірою засвоєння знань, необхідних для продовження навчання, початку професійної діяльності та досягнення успіху. Ще одна можлива площина впливу інституту освіти на успішність молодої людини - система профорієнтаційної роботи з учнями.

Проведення економічних реформ і формування нової економічної політики потребує постійного підвищення якості освіти, а саме: поглиблення знань з економіки, сутності й особливостей дії економічних законів, на основі яких формується мислення і поведінка людини в різних економічних ситуаціях. Зокрема економічного та підприємницького успіху особистості значною мірою обумовлене наявністю економічної освіти та соціально-економічних знань.

Особисту готовність особистості, зокрема учнів, до економічної діяльності Н.А. Побірченко [4, с. 11] пропонує визначати за такими показниками: 1) економіка мислення та поведінки (знання конкретного соціально-економічного середовища та співвіднесення його з вимогами професійної діяльності, з власними інтелектуальними можливостями); 2) рівень мотивації досягнень та успішності в навчанні; 3) здатність до прийняття рішень у ситуації вибору; 4) рівень володіння способами самопізнання та саморозвитку; 5) вмін-

ня вчитись в умовах сумісної діяльності.

У разі підготування молодих людей необхідно передбачити формування соціально-економічних та професійних знань з метою осмислення економічних понять, категорій, законів; розвиток у них інтересу до економічних питань і подій та професійної потреби в постійному оновленні соціально-економічних знань; формування сучасного економічного мислення. Ринкове економічне мислення включає в себе готовність до вільного, самостійного, відповідального подолання економічних труднощів. Саме заклади освіти повинні надати молодій людині елементарні соціально-економічні знання, оскільки ринкові відносини потребують їх від людини.

Людина може не мати якоїсь спеціальної освіти, але вона повинна щодня вирішувати свої економічні проблеми та долати труднощі. Економічна освіта та просвіта мають дати змогу людині більш вільно орієнтуватися в сучасному світі, в тих економічних питаннях, з якими вона буде стикатися не тільки на робочому місці, але і в повсякденному житті.

Мета вивчення економічних дисциплін в

освітніх навчальних закладах – це формування в молодих людей глибокого розуміння явищ, процесів, відносин в економічній системі, а також засобів і способів розв'язання економічних проблем.

Економічну освіту передбачено у всіх освітніх стандартах, прийнятих останніми роками. Сучасний фахівець без солідних соціально-економічних знань не може відчувати себе повноцінним. Економічна освіта виконує соціальну функцію, пов'язану з формуванням і розвитком людини та виступає чинником досягнення успіху. Розвиток людини в широкому значенні включає соціалізацію особистості як процесу підготовки до певного стилю життя і роботи, який відбувається паралельно з процесом пізнання.

Узагальнюючи результати теоретико-методологічного вивчення успіху можемо говорити про те, що успіх людини значною мірою визначається рівнем її освіти та знань. Зокрема в сучасних соціально-економічних умовах досягнення економічного та професійного успіху людиною залежить здебільшого від економічної освіти та рівня соціально-економічних знань особистості.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376с.
2. Коп И.С. В поисках себя: Личность и ее самосознание – М.: Политиздат, 1994. – 475с.
3. Кушерець В. І. Знання як стратегічний ресурс суспільних трансформацій – К.: Знання України, 2002. – 248с.
4. Побірченко Н. А. Підготовка учнівської молоді до ринкової економіки. Науковий посібник. К., 1994. – 124 с.
5. Психология жизненного успеха. Опыт социально-психологического анализа преодоления критических ситуаций, за ред. Л.В.Сохань, Е.И.Головахи, Р.А. Ануфриева, О.Н. Балакиревой. - К., 1995г. - 250с.
6. Федоренко Н. Роль освіти у формуванні нової генерації молодих фахівців // Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць. Випуск 6. – К.: Інститут соціології НАН України, 2003. – С. 348-356.

ГОРОДНЯК И.В. РОЛЬ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДОСТИЖЕНИИ УСПЕХА

Рассмотрены особенности научной трактовки успеха. Проанализированы основные подходы определения жизненного, экономического и профессионального успеха. Очерчены основные факторы влияния на достижение успеха человеком. Автором проанализирована важность экономического образования в достижении успеха.

GORODNYAK I.V. ROLE OF ECONOMIC EDUCATION IN ACHIEVEMENT OF SUCCESS

- The features of scientific interpretation of success are considered. Basic approaches of determination of vital, economic and professional success are analyses. The basic factors of influence on achievement of success are outlined by a man. An author analyses importance of economic education in achievement of success.

УДК 342. 7

І. В. СОЛОПОВА

Харківський національний університет внутрішніх справ

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Аналізуються різні точки зору на категорію «гарантія», захист прав в сфері охорони здоров'я

Конституція України поряд з іншими соціальними правами людини і громадянина

встановлює таке важливе соціальне право як право на охорону здоров'я, медичну допомо-